

TAULA

Eulàlia MIRALLES. <i>Presentació</i>	9
Albert ROSSICH. <i>Panoràmica de la literatura catalana moderna</i>	15
Pep VALSALOBRE. <i>La historiografia literària catalana moderna: un passat difícil, un present prometedor</i>	111
PROSA	
Albert ROSSICH i Modest PRATS. <i>La prosa catalana a l'època del barroc</i>	125
Albert ROSSICH. <i>La narrativa catalana, entre el Tirant i L'orfaneta de Menargues</i>	159
Eulàlia MIRALLES. <i>La literatura memorialística. La imatge de Barcelona en els segles XVI-XVIII</i>	179
TEATRE	
Albert ROSSICH. <i>El teatre barroc (segle XVII)</i>	223
Gabriel SANSANO. <i>Formes de teatre breu al País Valencià en el segle XVIII</i>	263
POESIA	
Albert ROSSICH. <i>La introducció de la mètrica italiana en la poesia catalana (segles XV-XVI)</i>	293
Pep VALSALOBRE. <i>Mecenatge, italianisme i estratègies de substitució de la tradició literària autòctona</i>	323

Pep VALSALOBRE. <i>La poesia catalana del Cinccents: a la recerca d'una veu pròpia</i>	365
Montserrat BONAVENTURA. <i>L'emblemàtica commemorativa. Un gènere que abandona els llibres per incorporar-se a la bullícia de l'espai públic i de les celebracions</i>	401
Eulàlia MIRALLES. <i>Poesia i política en la guerra dels Segadors</i>	439
Mireia CAMPABADAL. <i>La poesia catalana setcentista: apologia, preceptiva i «bon gust»</i>	467
Albert ROSSICH. <i>La fortuna literària i crítica de Francesc Vicenç Garcia</i>	505

PRESENTACIÓ

Els anys vuitanta marquen un abans i un després en l'estudi de la literatura catalana dels segles XVI-XVIII, i els treballs aplegats a *Del Cinccents al Setcents. Tres-cents anys de literatura catalana* en són una bona mostra. Tot i alguns precedents cabdals, sense els quals no podríem explicar l'evolució de la historiografia literària moderna, és sobretot a finals d'aquesta dècada que comencen a veure la llum els primers articles que combaten amb arguments historiogràfics l'etiqueta esterilitzadora de la "Decadència" i que es comencen a elaborar un nombre destacat d'estudis sobre obres, autors i gèneres del període amb una visió nova, lliure dels clixés historiogràfics heretats des de la Renaixença i dels reduccionismes tradicionals. D'aleshores ençà s'ha fet molta feina però, tot i això, encara és colpidora la pervivència de l'antinòmia Decadència / Renaixença –amb aquestes o altres etiquetes equivalents– en certs àmbits educatius i fins i tot institucionals. «El que de debò és preocupant», deia no fa gaire amb lucidesa Víctor Martínez-Gil en un número de la revista *Cultura* dedicat al cànon literari català i la transmissió de la tradició, «és la persistència dels oxímorons quan l'acadèmia finalment els ha resolt». El recull miscel·lani d'estudis que ara presentem vol contribuir a vèncer aquesta persistència, a fer visible i posar de relleu, ara en format llibre, una part important d'aquests esforços dels investigadors.

Es tracta d'un conjunt de catorze treballs –alguns dels quals ja clàssics, en aquesta línia de renovació dels estudis sobre literatura catalana moderna– a càrrec de set especialistes vinculats a l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona, un dels centres de recerca més actius en la recuperació i estudi de la cultura, la llengua i la literatura catalana dels segles XVI, XVII i XVIII. A Girona, Albert Rossich primer i Pep Valsalobre

després han anat teixint una xarxa d'investigadors que ha treballat en aquest camp, d'ençà dels anys vuitanta, sota l'empara de diversos projectes ministerials i d'un grup de recerca consolidat de la Generalitat. Aquest volum que ara publiquem neix precisament d'un d'aquests projectes finançats pel Ministerio de Educación y Ciencia (HUM2006-08326/FILO), sobre la poesia barroca dels segles XVII i XVIII, liderat pel Dr. Valsalobre, i és el segon de la Sèrie Estudis de Philologica, una col·lecció dirigida pel Dr. Rossich que ha trobat en Edicions Vitel·la una col·laboració inestimable per posar en circulació els estudis acadèmics més enllà dels circuits habituals.

La miscel·lània es troba dividida en quatre blocs. Un primer bloc introductori i un segon i un tercer sobre prosa i teatre, respectivament; el darrer bloc, més extens, es consagra a la poesia.

Els estudis introductoris de Rossich i Valsalobre obren de bat a bat les portes al parnàs català. El primer constitueix una panoràmica general de la cultura literària de l'època, del Cinccents al Setcents, i el segon, un repàs sobre la seva historiografia en les últimes dècades. Publicats a la *Història de la cultura catalana* dirigida per Pere Gabriel (vol. II i III; 1997 i 1996) i a la revista *Serra d'Or* (núm. 529, gener de 2004), respectivament, apareixen ara profundament corregits, completats i actualitzats, amb les notes que aleshores, per condicionants editorials, no van poder veure la llum.

L'apartat sobre la prosa el conformen tres articles d'Albert Rossich, Modest Prats i Eulàlia Miralles. En «La prosa catalana a l'època del barroc», escrit per a l'edició facsímil del *Libre dels secrets d'agricultura* de Miquel Agustí (1988), Albert Rossich i Modest Prats van establir fa vint anys una tipologia dels models de prosa literària en català que s'ha revelat molt útil per comprendre la magnitud i l'extensió de la prosa d'autor culte (amb independència de la seva voluntat d'arribar a les capes populars). El recull continua amb «La narrativa catalana, entre el *Tirant i L'orfaneta de Menargues*» (primera versió dins *Revista de Catalunya*, núm. 29, 1989), de Rossich, que ens fa conèixer la manca de textos de ficció narrativa i les raons que propicien aquest fet (migradesa del mercat editorial català, auge de la novel·la castellana

i posterior crisi, etc.). Del complicat encaix genèric de la literatura memorialística, de la seva diversitat tipològica i especialment de les memòries urbanes, se n'ocupa el tercer estudi d'aquest segon bloc, de Miralles, publicat inicialment a *Barcelona Quaderns d'Història* / 9 (2003) i també revisat i ampliat per a l'ocasió.

El tercer bloc guarda una visió general del teatre barroc del Siscent (teatre religiós, teatre profà i teatre breu), obra de Rossich, que planteja temes tan suggestius com la moda de llegir teatre i dibuixa un panorama divers i desigual quant a la quantitat i la qualitat de les obres i el cultiu dels gèneres dramàtics (aparegut per primera vegada al volum col·lectiu *El teatre català dels orígens al segle XVIII*, de 2001), a la qual complementa l'aportació de Gabriel Sansano sobre la dramaturgia popular valenciana del Setcent i principis del Vuitcent; Sansano hi dóna a conèixer per primera vegada en català, revisat, un treball anterior (*Catalan Review*, vol. XIX, núm. 1-2, 2005), en què elabora una classificació tipològica d'obres de teatre breu.

Segueixen set aportacions sobre la poesia dels segles XVI, XVII i XVIII. La primera porta el títol «La introducció de la mètrica italiana en la poesia catalana», d'Albert Rossich, que corregeix i actualitza l'article homònim publicat l'any 1986 a *Els Marges* (núm. 35) i que amb el temps ha esdevingut un referent per als estudis de mètrica del període: s'hi repassa la incorporació en la nostra tradició del sonet i del decasíl·lab italià. El treball de Valsalobre «Mecenatge, italianisme i substitució de la tradició literària autòctona» va aparèixer al 2003, amb el títol «Una cort “ferraresa” a València: els Centelles, Ariosto i un programa de substitució de la tradició literària autòctona», a la revista *Caplletra* (núm. 34), i ha estat incorporat aquí perquè és una mostra puntual, però significativa, que permet visualitzar un procés triple: d'una banda, el paper cabdal que juga el mecenatge –en aquest cas aristocràtic– en el sosteniment de la literatura moderna; d'altra banda, la incorporació dels models italians, literaris i socioliteraris; finalment, com, a la València de mitjan Cinccents, aquesta doble activitat esmentada es produeix en un context d'abandó programàtic de la llengua literària tradicional, la valenciana –vista, a més,

amb un clar menyspreu—, per abraçar-ne una de nova, la castellana, la llengua de cort —de retruc, s’hi observa com el mecenatge pot condicionar l’adopció d’uns gèneres i d’una llengua literària en funció dels seus interessos. Del mateix estudiós és «La poesia catalana del Cinccents: a la recerca d’una veu pròpia», igualment revisat i posat al dia (primera versió dins *Revista de Catalunya*, núm. 210, 2005); és una panoràmica de conjunt de la poesia cincentista que posa l’èmfasi sobretot en les mancances i desconeixements que es detecten en els estudis sobre el tema, així com en la interpretació d’alguns dels fenòmens poètics de l’època. Les contribucions de Bonaventura i Miralles s’ocupen de l’emblemàtica i la poesia de to polític i combatiu del barroc, especialment en el període central del Siscent; la primera havia vist la llum en el volum *Francesc Fontanella. Una obra, una vida, un temps* (2006), i el paper de Miralles fou escrit per al col·loqui internacional *Del Tractat dels Pirineus (1659) a l’Europa del segle XXI: un model en construcció* celebrat el 2009 a Barcelona i Perpinyà. Bonaventura, tot redactant de nou una introducció general al tema, s’endinsa en un gènere mixt, el de l’emblemàtica, poc explorat fins ara, i ho fa de la mà sobretot —però no únicament— de l’obra de Francesc Fontanella. Miralles, per la seva banda, estableix unes pautes de lectura de la poesia per a la guerra dels Segadors a partir d’algunes de les composicions que fan referència al conflicte, des de la perspectiva dels dos bàndols enfrontats i independentment de la llengua vehicular usada pels seus autors. Campabadal parla de la concepció de la poesia al segle XVIII, especialment en àmbit principatí, partint de les apologies i de les preceptives d’època i en relació amb el debat sobre el «bon gust»; el treball havia estat publicat el 2002 en el número XLVIII del *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. Finalment, tanca el darrer bloc un repàs minuciós i detallat de la pervivència de l’obra de Vicenç Garcia en la història literària catalana, a càrrec d’Albert Rossich. És un text en bona part inèdit, que completa algunes aportacions anteriors seves sobre l’autor més paradigmàtic de la primera generació barroca, el Rector de Vallfogona, i s’ha volgut que formés part d’aquest recull perquè testimonia la vigència

en el temps de l'obra d'un autor del període –conscients, val a dir-ho, que el de Garcia és un cas singular entre els escriptors moderns.

Aquest volum aporta, doncs, un panorama general de la literatura de l'època moderna, i neix amb l'objectiu d'acostar el lector a un període encara mal conegut de la nostra història literària. Permet, en definitiva, constatar la vitalitat de la literatura en llengua catalana al llarg de tres segles de la nostra història cultural, del Cinccents al Setcents, i palesa la profunda revisió que s'ha operat en la crítica recent a l'hora de valorar-la.

Eulàlia Miralles